

LA PRESERVACIÓ FAMILIAR: AMPLIANT LA MIRADA EN LA INTERVENCIÓ AMB FAMÍLIES

Quan l'objectiu et sembli difícil, no canviïs d'objectiu. Busca un nou camí per arribar-hi.
Confuci

El text que us presentem a continuació neix del procés de reflexió posterior a la participació en un seminari impartit per la catedràtica de psicologia evolutiva i de l'educació Ma José Rodrigo de la Universitat de La Laguna de Tenerife sobre el treball amb famílies en situacions de risc psicosocial des de l'enfocament de la parentalitat positiva.

Alguns serveis de l'Àrea de Benestar del Consell Comarcal treballen des de fa un temps per a la capacitació parental des de l'enfocament de la parentalitat positiva, com és el cas de l'Espai de Formació per a Famílies¹. Aquest seminari ampliava la mirada sobre la intervenció amb famílies, tenint en compte la preservació familiar.

Entenem la preservació familiar com una qüestió d'equilibri entre factors de risc i factors de protecció: tradicionalment, el diagnòstic social de les famílies s'ha centrat en l'anàlisi dels indicadors de risc i maltractament, i no en els factors de protecció, resiliència i bon tracte (model multidimensional d'anàlisi de la família). Des d'aquesta nova perspectiva deixem de tenir la mirada centrada en els dèficits que presenta el sistema familiar per promoure la capacitació dels seus membres per tal que ells mateixos puguin satisfer les seves necessitats. D'aquesta manera es duu a terme un treball preventiu no només centrat en minimitzar la influència dels factors de risc (enfoc tradicional), sinó també en maximitzar la influència dels factors de protecció.

La **intervenció des de la preservació familiar** està orientada a tot l'espectre i diversitat de famílies existents. Aquesta entén que els pares competents no són aquells que reproduïxen un "bon model", sinó els que són capaços d'adaptar-lo a la seva realitat familiar. La categorització tradicional família funcional/disfuncional no ajuda a comprendre la realitat de la família. Les situacions de risc són un continuu de situacions que es donen al llarg de la trajectòria familiar, pel que aquestes no són estàtiques i poden ser canviants al llarg del temps. Per aquest motiu l'avaluació de la situació familiar ha de ser un procés continuu que ens ajudarà a definir, desenvolupar i avaluar un pla de millora familiar.

Des d'aquest enfocament, la intervenció professional té com a finalitat aconseguir que les famílies que es troben en una situació marcada per situacions de vulnerabilitat i factors de risc, augmentin algun factor de protecció que els proporcioni més estratègies per afrontar seva problemàtica, esdevenint així més resilients.

El **procés d'intervenció** amb famílies que proposa aquest model està basat en el pas d'una adequació parental insuficient en que predominen els indicadors de risc per sobre dels factors de protecció, a una adequació parental mínima en que s'han minimitzat factors de risc i s'han maximitzat els factors de protecció. Això permetrà en un segon moment poder arribar a una adequació parental òptima.

¹ Per a més informació sobre aquest servei vegeu l'article "L'Espai de formació per a famílies: Reflexions des de la pràctica" pública a l'Espai opinió professional <http://inclusioalttemporda.cat/portal/wp-content/uploads/marc%CC%A72014.pdf>

ADEQUACIÓ
PARENTAL
INSUFICIENT

ADEQUACIÓ
PARENTAL
MÍNIMA

ADEQUACIÓ
PARENTAL
ÒPTIMA

Per a la primera fase de la intervenció (pas d'adequació parental insuficient a la mínima) es proposa una intervenció individual intensiva, de dues o tres sessions setmanals en el domicili de la persona usuària, amb una temporalitat màxima de 2 a 3 mesos, per tal d'abordar situacions en que existeix molt patiment per part dels menors. Els objectius de millora que ens plantejem amb la família han de ser limitats, clars i orientats a la cobertura de les necessitats bàsiques infantils.

En un segon moment (pas d'adequació parental mínima a l'òptima) es proposa una intervenció grupal, amb uns objectius més amplis i centrats en la capacitat parental (treball habilitats, estratègies i actituds).

Totes les famílies tenen teories implícites sobre l'educació dels seus fills. Per aquest motiu, previ al procés de canvi, cal ajudar-los a ser conscients de quines són aquestes idees preconcebudes. Cal tenir present que un canvi real no és només un canvi de conducta, sinó un canvi en la percepció d'aquestes teories, perquè el canvi de les concepcions provoca canvis en les conductes.

A continuació exposem un seguit de **reflexions** que s'haurien de tenir compte en el procés d'intervenció:

- Un primer objectiu de la intervenció és aconseguir un vincle relacional entre el professional i la família per a facilitar el procés de canvi. Per aquesta raó, és important contrastar com entenen les famílies el suport professional en aquest procés, ja que la nostra idea de suport pot no ser viscuda per la família com a tal. Així doncs parlarem de co-responsabilitat entre els professionals i la família, i no de major o menor col·laboració de les famílies amb els professionals.
- Un indicador que ens pot alertar sobre una possible situació de negligència en la cura dels menors és la inexistència d'una dinàmica de revisió-correcció de conductes dels adults en aquesta relació pares-fills. Existeix el risc que els pares preservin la seva manera de fer i no es plantegin les dinàmiques que no són funcionals per la incapacitat d'observar senyals en els menors. Com més greu és la situació de risc menor és la connexió que fan els pares sobre la seva actuació i els efectes que aquesta té en els seus fills. Per aquest motiu, primerament cal fer-los veure la capacitat control/poder que tenen. I és que fer de pares és un exercici de descentralització que ha de permetre centrar el focus en el menor.
- Cal promocionar l'autonomia i la suficiència de la família versus la dependència de la família cap al professional. Això passa per promoure en els pares una sensació d'autoeficàcia.
- Sempre és millor activar el suport natural o informal provinent de la família, veïns, o amics, que els recursos formals. Les famílies viuen el suport informal, o natural, com una ajuda que reben perquè la mereixen. Són els seus familiars i amics qui l'ofereixen, la poden retornar i la viuen com a capacitadora. En canvi, el suport formal rebut a nivell professional genera una vivència en l'usuari d'incapacitat percebent que el rep per les mancances que té. Per aquest motiu, pot ser un factor de capacitat per a les famílies que els serveis professionals els donem l'oportunitat de "tornar" l'ajuda rebuda.
- És important contrastar la visió que els professionals tenim de la família amb la seva pròpia visió, per tal que ells identifiquin les seves potencialitats i els aspectes a millorar.
- En el tracte amb les famílies hem de diferenciar la conjugalitat (funcionament dels pares com a parella) de la parentalitat (funcionament dels pares en relació als seus fills).
- Basar la intervenció en l'equip parental (totes aquelles persones adultes implicades en la cura i educació dels fills) i no només en el nucli familiar pare-mare-fills/es.

Per concloure ens agradaria apuntar que la dinàmica d'autorevisió de la nostra pràctica professional és un aspecte de gran importància que necessàriament ha de formar part de la nostra activitat quotidiana com a professionals. Com en el nostre cas, això ens pot portar a revisar els

processos que utilitzem en la nostra intervenció amb les famílies, estant oberts i receptius a innovar en les metodologies de treball amb famílies.

Meritxell Pomés Juncosa, pedagoga i educadora social, tècnica d'infància

Luci Alvarado Lloret, educadora social dels serveis bàsics d'atenció social

Figueres, 15 de setembre de 2015